

PROGRAMMA & LITERATUUR

verdiepingscursus schematherapie 25 uur

Cursusdata : 1 en 15 november, 6 en 13 december 2017
Tijdstip : van 9.30 - 17.00 uur bij GGZ Delfland te Delft
Docent : Mevrouw drs. J. Broersen en mevrouw drs. A. Visser
Organisatie : incompany cursus op aanvraag van GGZ Delfland

Draaiboek

Verdiepingscursus schematherapie 25 uur

docenten

-Mevrouw drs. J. Broersen is als behandelaar en supervisor werkzaam bij GGZ Delfland afdeling volwassenen locatie De Barones te Delft. Zij is klinisch psycholoog en bij de VGct en register schematherapie erkend als supervisor. Daarnaast is zij in Amsterdam als locatiehouder werkzaam voor G-kracht psychomedisch centrum BV en is zij hoofddocent behandeling voor de opleiding tot Gezondheidszorgpsycholoog Volwassenen & Ouderen bij Rino Groep, regio Rotterdam.

- Mevrouw drs. A. Visser is als behandelaar werkzaam bij GGZ Delfland afdeling volwassenen locatie Ypenburg te Den Haag. Zij is GZ-psycholoog/psychotherapeut in opleiding tot Klinisch psycholoog. Zij is cognitief gedragstherapeut en senior schematherapeut. Zij is werkzaam als docent voor de Rijks Universiteit Leiden en voor de opleiding tot Gezondheidszorgpsycholoog Volwassenen & Ouderen bij Rino Groep, regio Rotterdam.

doelgroep

(GZ-)psychologen, klinisch psychologen, psychotherapeuten, cognitief gedragstherapeuten, psychiaters

max. achttien deelnemers

doelstelling

De deelnemers leren in de verdiepingscursus nog meer met het schema- en modimodel te werken bij cluster C en B persoonlijkheidsproblematiek. Leren vanuit dit model verschillende interventies toe te passen, waarbij de therapeutische relatie een steeds terugkerend onderwerp is. Ook wordt aandacht besteed aan de emotionele kernbehoeften, aan het werken met schematherapiegroepen, de naastbetrokkenen en opbouw van de schematherapie (verschillende therapiefasen) en afsluiten/afscheid nemen.

inhoud

1. Aanvulling theorie schematherapie (schema- en modimodel, emotionele kernbehoeften), wetenschappelijk onderzoek, toepassingen en laatste ontwikkelingen.
2. Verdieping experiëntiële technieken zoals imaginatie, historisch rollenspel, meerstoelentechniek maar ook het gebruik van non-verbale therapietechnieken. Ook wordt veel aandacht besteed aan de therapeutische relatie.
3. Verdieping modimodel bij BPS: keuze van interventies, therapeutische relatie
4. Verdieping modimodel bij cluster C problematiek: keuze van interventies, therapeutische relatie
5. Aandacht voor naastbetrokkenen in schematherapie
6. Inleiding theorie en toepassing van technieken in de schemagroepstherapie
7. Planning schematherapie: opbouw, tussentijdse evalueren, afsluiten van ST

Werkwijze/ werkvormen

De bijeenkomsten hebben een interactief karakter. Naast het bespreken van theorie en de literatuur wordt van de deelnemers verwacht dat zij bij hun patiënten vragenlijsten afnemen, een casusconceptualisatiediagram/modimodel maken en door middel van rollenspellen hun vaardigheden verder ontwikkelen. Rollenspellen vinden in subgroepen plaats, maar ook rollenspel voor de groep, regierollenspel, rollenspel met inspringers. Ook

de therapeutische relatie wordt vaak besproken en geoefend (welke schema's en modi worden getriggerd, maken van FA en BA)

aan te schaffen literatuur

- Broersen, J., & Vreeswijk, M. F., van, (2017). *Werkboek kortdurende schematherapie: experiëntiële technieken*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum
- Genderen, van H., & Arntz, A. (2010). *Schematherapie bij borderline persoonlijkheidsstoornis*. Amsterdam, Uitgeverij Nieuwezijds.
- Vreeswijk, M. F., van, & Broersen, J. (2017). *Handleiding kortdurende schematherapie: voor groepstherapie en individuele therapie* Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Vreeswijk, M. F., van, Broersen, J., & Nadort, M. (2012). *The Wiley-Blackwell Handbook of Schematherapy, Theory, Research, and Practice*. Oxford, Wiley-Blackwell. ISBN: 9780470975619 (er is een paperback versie die beter geprijsd is).
- Young, J.E., Klosko, J.S., & Weishaar, M.E. (2005). *Schemagerichte therapie: Handboek voor therapeuten*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Daarnaast ontvangt u artikelen.

aanbevolen literatuur

- Broersen, J., & Vreeswijk, M. F., van, (2017). *Werkboek kortdurende schematherapie: CGT technieken*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum
- Farrell, J.M., & Shaw, I. (2012). *Group Schema Therapy For Borderline Personality Disorder. A Step-By-Step Treatment Manual With Patient Workbook*.
- Vreeswijk, M. F., van, Broersen, J. & Nadort, M. red. (2008). *Handboek schematherapie: theorie, praktijk en onderzoek*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Reglement register schematherapie (<https://www.schematherapie.nl/registratie>) en ISST (<http://www.schematherapysociety.org>)

Hier kunt u lezen welke voorwaarden het Nederlands register schematherapie en ISST stelt om als gecertificeerd schematherapeut geregistreerd te worden. U bent zelf verantwoordelijk om na te gaan of u aan deze vereisten voldoet. Ons advies is om het reglement goed te lezen. Ook zijn er eisen aan de samenstelling van een cursusgroep, svp ook goed lezen.

Literatuur voor volgende bijeenkomst

- Broersen, J., & Vreeswijk, M. F., van, (2017). *Werkboek kortdurende schematherapie: experiëntiële technieken*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum (lezen zitting 6 t/m zitting 8, blz. 44 t/m blz. 51 en zitting 11 t/m zitting 12 blz 57 t/m blz. 59) (9 bladzijden)
- Genderen, van H., & Arntz, A. (2010). *Schematherapie bij borderline persoonlijkheidsstoornis*. Amsterdam, Uitgeverij Nieuwezijds. Lezen: hst. 3 en 9 (totaal 27 bladzijden)
- Lockwood, G. & Perris, P. (2012). In M.F. van Vreeswijk, J. Broersen & M. Nadort (Eds). *The Wiley-Blackwell handbook of Schema Therapy: theory, research and practice. A new look at core emotional needs (41-66)*. New York: Wiley-Blackwell (25 bladzijden)
- Nadort, M., Arntz, A., Smit, J. H., Giesen-Bloo, J., Eikelenboom, M., Spinhoven, P., et al. (2009). Implementation of outpatient schema therapy for borderline personality disorder with versus without crisis support by the therapist outside office hours: a randomized trial. *Behaviour Research and Therapy*, 47(11), 961-973. (12 bladzijden/ 11523 woorden)
- Young, J.E., Klosko, J.S., & Weishaar, M.E. (2005). *Schemagerichte therapie: Handboek voor therapeuten*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum. Bladzijde 372-392 (20 bladzijden).

In totaal 93 bladzijden literatuur.

Leessuggestie:

- Arntz, A. (2011). Imagery Rescripting for Personality Disorders. *Cognitive and Behavioral Practice*, 18, 466-481. (15 bladzijden/12917 woorden)
- Genderen, van H., & Arntz, A. (2010). *Schematherapie bij borderline persoonlijkheidsstoornis*. Amsterdam, Uitgeverij Nieuwezijds. Lezen: hst 10 (24 bladzijden)
- Young, J.E., Klosko, J.S., & Weishaar, M.E. (2005). *Schemagerichte therapie: Handboek voor therapeuten*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum. Bladzijde 323-372 (49 bladzijden)

1ste bijeenkomst: Modusmodel en verdieping interventies bij BPS

• **Programma: inhoud en werkwijze**

9.30u.	Start
9.30-9.45	Reflectie over vorige bijeenkomst + inventarisatie aanvullende vragen/ lit.bespreking
9.45-10.15	casusconceptualisatie modusmodel en verdieping modusmodel bij BPS (DVD, automutilatie, crisis, opname)
10.15-11.00	oefenen (meerstoelentechniek: wegsturen straffende/veeleisende ouder)
11.00-11.15	koffiepauze
11.15-12.30	oefenen (meerstoelentechniek: wegsturen straffende/veeleisende ouder + warme gezonde volwassene die kwetsbare kant toespreekt)
12.30-13.15	pauze
13.30-13.45	demonstratie imaginatie met rescripting (DVD)
13.45-14.30	imaginatie met rescripting (therapeut rescript) , reparenting, emotionele kernbehoefte
14.30-14.45	pauze
14.45-15.40	Theorie en oefenen naastbetrokkenen en cluster B problematiek
15.40-16.40	Therapeutische relatie: FA en BA en keuze van interactionele interventies en oefenen: limited reparenting, empathische confrontatie
16.40-17.00	Vragen/discussie

• **Literatuur voor volgende bijeenkomst**

- Arntz, A (2012). Schema Therapy for Cluster C. In: Van Vreeswijk, M. F., van, Broersen, J., & Nadort, M. (2012). *The Wiley-Blackwell Handbook of Schematherapy, Theory, Research, and Practice*. Oxford, Wiley-Blackwell. ISBN: 9780470975619. (17 bladzijden)
- Bamelis, L. L. M., Evers, S.M.A.A., Spinhoven, P., & Arntz, A. (2014). Results of a multicentered randomized controlled trial on the clinical effectiveness of schema therapy for personality disorders . *The American Journal of Psychiatry*, VOL. 171, No. 3 , 305-322. (17 bladzijden/13202 woorden)
- Broersen, J., & Vreeswijk, M. F., van, (2017). *Werkboek kortdurende schematherapie: experiëntiële technieken*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum (lezen zitting 13 t/m 16 blz 62 t/m blz 71) (9 bladzijden)
- Gross, E, Stelzer, N., & Jacob, G. (2012). In M.F. van Vreeswijk, J. Broersen & M. Nadort (Eds). *The Wiley-Blackwell handbook of Schema Therapy: theory, research and practice*.

Treating OCD with the Schema Mode Model (173-184). New York: Wiley-Blackwell (11 bladzijden)

- Vreeswijk, M. F., van, & Broersen, J. (2017). *Handleiding kortdurende schematherapie: voor groepstherapie en individuele therapie* Houten: Bohn Stafleu van Loghum. blz. Hst. 3 (3 bladzijden)
- Young, J.E., Klosko, J.S., & Weishaar, M.E. (2005). *Schemagerichte therapie: Handboek voor therapeuten*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum. Bladzijde 117-153 (36 bladzijden)

In totaal 95 bladzijden literatuur.

2de bijeenkomst: Modusmodel en verdieping interventies bij cluster C

• Programma: inhoud en werkwijze

9.30u. Start

9.30-9.45	Reflectie over vorige bijeenkomst + inventarisatie aanvullende vragen/ lit.bespreking
9.45-10.45	technieken voor modusmodel en verdieping modusmodel bij cluster C en ST interventies + kort filmfragment
10.45-11.15	oefenen imaginatie met rescripting met aandacht voor de emotionele kernbehoeften
11.15-11.30	pauze
11.30-12.30	meerstoelentechniek: (oefenen) verbinding maken met de kindmodi + nabespreken
12.30-13.15	pauze
13.15-14.00	meerstoelentechniek: oefenen met uiten van boosheid
14.00-14.30	Naastbetrokken en cluster C: theorie
14.30-15.10	Naastbetrokken en werken met schema's en modi in een sociogram
15.10-15.20	Koffiepauze
15.20-16.05	meerstoelen techniek (vijfstoelentechniek) : kwetsbare kind, warme/milde gezonde volwassene en wegsturen van veeleisende/straffende ouder
16.05-16.40	Therapeutische relatie: FA en BA en keuze van interactionele interventies: (limited reparenting, empatische confrontatie)
16.40-17.00	Vragen/discussie

• Literatuur voor volgende bijeenkomst

- Dickhaut, V., & Arntz, A. (2014). Combined group and individual schema therapy for borderline personality disorder: A pilot study. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 45 (2), 242-251 (7977 woorden)
- Farrell, J.M. (2012). Introduction to Group Schema Therapy: in the Wiley-Blackwell handbook of Schema Therapy: theory, research and practice. Van Vreeswijk, M.F., Broersen, J. & Nadort, M. (eds). (3 bladzijden)
- Farrell, J., Shaw, I. and Webber, M. (2009). A schema-focused approach to group psychotherapy for outpatients with borderline personality disorder: a randomized controlled trial. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 40 (2), 317-328. (11 bladzijden/6900 woorden)

- Genderen, van H., & Arntz, A. (2010). *Schematherapie bij borderline persoonlijkheidsstoornis*. Amsterdam, Uitgeverij Nieuwezijds. Lezen: blz 191-204 (5 bladzijden)
- Renner, F., Goor, M. Van, Huibers, M., Arntz, A., Butz, B. & Bernstein, D. (2013). Short-term group schema cognitive-behavioral therapy for young adults with personality disorders and personality features: Associations with changes in symptomatic distress, schema, schema modes and coping styles. *Behaviour Research and Therapy* ,51 (8), 487-492. (5 bladzijden/5782 woorden)
- Vreeswijk, M. F., van, & Broersen, J. (2017). *Handleiding kortdurende schematherapie: voor groepstherapie en individuele therapie* Houten: Bohn Stafleu van Loghum. hst 4, 8 (blz 37 t/m 39) en 9 (21 bladzijden)
- Vreeswijk, M.F. van, Broersen, J., & Spinhoven, P. (2012). In M.F. van Vreeswijk, J. Broersen & M. Nadort. (Eds). *The Wiley-Blackwell handbook of Schema Therapy: theory, research and practice. The impact of measuring: Therapy results and therapeutic alliance* 283-298 (15 bladzijden)
- Vreeswijk, M. F. van, Spinhoven, Ph., Eurelings-Bontekoe, E. H. M., & Broersen, J. (2014). Changes in symptom severity, schemas and modes in heterogeneous psychiatric patient groups following short term schema cognitive behavioural group therapy. A naturalistic pre-post treatment design in an outpatient clinic. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, DOI: 10.1002/cpp.1813. (10 bladzijden/ 7672 woorden)

In totaal 79 bladzijden

Leessuggestie:

- Videler, A. C., Rossi, G., Schoevenaars, M., Feltz, C., & Alphen, S. P. (2014). Effects of group schema therapy in older outpatients: A proof of concept study. *International Psychogeriatrics*, 1–9.

3ste bijeenkomst schematherapie in groepen

• Programma: inhoud en werkwijze

9.30u.	Start
9.30-9.45	Reflectie over vorige bijeenkomst + inventarisatie aanvullende vragen/ lit.bespreking
9.45-11.05	demonstratie schematherapie techniek cursist 1, 2 ,en 3 in grote groep + invullen Therapy Rating Scale + feedback (tops en tips)
11.05-11.20	pauze
11.20-12.20	demonstratie schematherapie techniek in twee subgroepen cursist 4, 5, 6 , 7, 8 en 9 (iedere subgroep een doccent) + invullen Therapy Rating Scale + feedback (tops en tips)
12.20-12.30	Aan de hand van gedemonstreerde ST technieken kort stilstaan bij technische vragen.
12.30-13.15	Pauze
13.15-13.45	Schemagroepstherapie: soorten groepen (DVD Farrell and Shaw),
13.45-14.15	theorie (opzetten van ST groepen, indicatiegesprekken, groepsregels(theorie) en therapiefasen in de groep): therapiezitting schemagroepstherapie (cohesie en verbinden met schema's en modi)

- 14.15-15.00 schemagroepstherapie (interventies gericht op groepsproces en op schema's/modi : oefenen I- o.a. cognitieve technieken)
- 15.00-15.10 Koffiepauze
- 15.10-16.40 oefenen therapiezitting schemagroepstherapie I (interventie gericht op groepsproces) en II (interventies gericht op schemas en modi): o.a. gedragsmatige technieken/rollenspel in de groep
- 16.40-17.00 Vragen/discussie

• **Literatuur voor volgende bijeenkomst**

- Broersen, J., & Vreeswijk, M. F., van, (verwacht in voorjaar 2017). Werkboek *kortdurende schematherapie: experiëntiële technieken*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum. sessie 17 t/ 18 blz 73 t/m blz 78 en de twee follow up sessies blz79 t/m blz 82 (10 bladzijden)
- Genderen, van H., & Arntz, A. (2010). *Schematherapie bij borderline persoonlijkheidsstoornis*. Amsterdam, Uitgeverij Nieuwezijds. Lezen: hst 4, 9 en 11 (totaal 22 bladzijden)
- Vreeswijk, M. F., van, & Broersen, J. (verwacht in voorjaar 2017). Handleiding *kortdurende schematherapie: voor groepstherapie en individuele therapie* Houten: Bohn Stafleu van Loghum. hst. 10 en 11 blz 77 t/m blz 84 (8 bladzijden)
- Vreeswijk, M. , van., Broersen, J. & Spinhoven, P. (2012). In M.F. van Vreeswijk, J. Broersen & M. Nadort (Eds). *The Wiley-Blackwell handbook of Schema Therapy: theory, research and practice. The impact of measuring: Therapy Results and Therapeutic Alliance*, 283- 298
- Behary, W. (2012). In M.F. van Vreeswijk, J. Broersen & M. Nadort (Eds). *The Wiley-Blackwell handbook of Schema Therapy: theory, research and practice. Schema Therapy for narcissism*, 81- 91

In totaal 65 bladzijden literatuur.

Leessuggestie:

- Broersen, J., & Vreeswijk, M. F., van, (2017). Werkboek *kortdurende schematherapie: CGT technieken*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum. sessie 15 t/m 18 en de twee follow up sessies.

4de bijeenkomst: Schematherapie / voortgang, evaluaties en afsluiting binnen schematherapie

• **Programma: inhoud en werkwijze**

- 9.30u. Start**
- 9.30-9.45 Reflectie over vorige bijeenkomst + inventarisatie aanvullende vragen/ lit.bespreking
- 9.45-11.05 demonstratie schematherapie techniek in grote groep cursist 10, 11 en 12 + invullen Therapy Rating Scale + feedback (tops en tips)
- 11.05-11.20 pauze
- 11.20-12.20 demonstratie schematherapie techniek in twee subgroepen (iedere groep een docent) cursist 13,14, 15, 16, 17, 18 en 19 + invullen Therapy Rating Scale + feedback (tops en tips)

12.20-12.30	Aan de hand van gedemonstreerde ST technieken kort stilstaan bij technische vragen.
12.30-13.15	lunch
13.15-14.00	De verschillende fasen in schematherapie/ voortgang, evaluatie, afsluiting/ mislukte en uitzichtloze behandelingen (theorie en aandacht voor keuze interventies uit ST/ wel /niet gestructureerd werken etc)/ Gezonde volwassene en positieve psychologie
14.00-14.30	oefenen tussentijdse evaluatie schematherapie met patiënt
14.30-14.45	<i>Koffiepauze</i>
14.45-15.15	oefenen: voortgangsbespreking
15.15-15.45	oefenen intervisievorm en inbreng moeilijke patiënt
16.00-16.30	Oefening afsluiten schematherapie
16.30-17.00	Vragen/discussie/evaluatie en afsluiting cursus

uitwerking wijze van toetsing

- Toets verdieping: Deze praktijktoets bestaat uit een demonstratie door een cursist van een schematherapeutische techniek middels een rollenspel in de cursusgroep of een meegebrachte video-opname. De demonstratie duurt maximaal 10 minuten (inclusief een hele korte introductie over de patiënt en techniek), er wordt 5 minuten feedback (tips en tricks) gegeven door de mede- cursisten (en feedback op rating scale wordt schriftelijk meegegeven). De laatste 5 minuten geeft docent een oordeel. De praktijktoets neemt dus 20 minuten per cursist in beslag. Bij feedback op en beoordeling van de techniek wordt de Schema Therapy Rating Scale gebruikt (zie website Register Schematherapie).
Aan de deelnemers wordt voor aanvang van bijeenkomst 3 en 4 het volgende gevraagd:
1) zelf het DVD-materiaal getest te hebben; 2) fragment van DVD te hebben geselecteerd; 3) opname op een USB stick te hebben geplaatst zodat het direct afgespeeld kan worden (let op geluidskwaliteit!).
De demonstratie van de techniek moet door de docent(en) als minimaal 'voldoende', een 6, zijn beoordeeld. Indien deze onvoldoende is, krijgt de cursist één herkansing.